

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בכיור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' נצבים תשפ"ה

בית יעקב

התשובה מקובלת בחודש אלול

ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה'
אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך (ו' ו').
בימי הרצון שבחדש אלול נפתחים שערי השמים, שערי
הרחמים ושערי הרצון, והתשובה האדם מקבלת בהם יותר
מאשר בכל ימות השנה, ויכול האדם להכנס בהם אם ישוב
בתשובה. על ימים נודאים אלו אמר הנביא (ישעיה נ"ו) 'ד'רשו ה'
בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב, כי בחדש אלול פשוטה ימינו
של הקדוש ברוך הוא לקבל את השבים אליו אשר בכל לב
ידרשוהו.

חובת האדם לפתוח פתח לטהרת לבו

רבנו זיע"א (שערי ארוכה, אות ו"א) מביא על פסוק זה את מה
שקבר דרשו הקדמונים (ראה בעל הטורים כאן, ועוד), כי ראשי
התבות 'את לבבך ואת לבב', עולים 'אלול', רמז לזה שבחדש
אלול חייב כל אדם לטהר את לבבו ולשוב בתשובה, ואם
יעשה כפי יכולתו, יזכה לסייע מן השמים, וימול ה' יתברך את
ערלת לבבו ואת לבב זרעו.

מילת ערלת הלב - עיקר חשוב בתשובה

על כך יש להוסיף ולהטעים, כי תבת 'זרעך' שבפסוק,
מזמנת על חלק חשוב ועקרי בעבודת התשובה, והוא ברור
ניצוצות הקדשה שנתפזרו בין הקלפות, בעטיו של עוון
השחתת זרע. על ידי פגם חמור זה בקדשת האדם, שולטת
הספירה אחרא על הקדשה, ונוטלת ממנה חיות וקיום לעצמה,
ומכאן זה נבראים מזיקים, זרע מרעים בגים משחיתים,
הנקראים על שמו של האדם שגם להם להברא בגלל מעשיו
הרעים. לכן חייב האדם למול את ערלת לבבו ולשוב בתשובה
שלמה 'בחילא סג' - בכח גדול ותקיף, כדי לעקר טמאה זו
מן העולם ולאבדה מן השרש, ולהשיב בכח התשובה את
ניצוצות התשובה למקומם.

השבת ניצוצות הקדושה למקומם בחודש אלול

כאמור, ענין חשוב זה הוא חלק עקרי בעבודת חדש אלול.
ורמז לכך נתן למצא בשם החדש, 'אלול', שכאשר הוא נכתב
במלוי כזה: 'אל"ף למ"ד ו"ו למ"ד', עולה החשבון עם הכולל
בגימטריא 'הזרע' (282), כי גדול כח הימים הקדושים והנודאים
הללו להשיב את ניצוצות הקדשה שגפלו ונתפזרו בגלל
השחתת הזרע, ולהשיבם להיות בבחינת 'זרע קדש'.

המתקן עצמו וזכה לחדש בחינת 'צלם אלהים' שבו

והנה, כל הפונם עצמו בחטאים, פונם כזה את בחינת 'צלם
אלהים' שיש בו, צלם רוחני וקדוש ממעל, שעליו נאמר (בראשית
א, כו) 'ויברא אלהים את האדם בצלמו'. אך אם ישוב בתשובה
שלמה לפני ה' יתברך, יזכה להשיב את הצלם אליו כבתחלה.
דבר זה נרמז בתבת 'מל', שכאשר היא נכתבת במלוי כזה:
'ו"ו מ"ם למ"ד', עולה היא בגימטריא כחשבון תבת 'צלם' (166).
כי גדול כח התשובה ומילת הלב להשיב את הצלם למקומו.

יראת יעקב

יחשוב בכל יום אולי הגיע זמן פטירתו

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם (כט ט).

ויש לדקדק למה אמר תבת היום, וגם תבת נצבים נראית כמיתרת, לא
היה לו לומר כי אם אתם כלכם לפני ה' אלקיכם. ואפשר לרמז, דתבת
נצבים גימטריא 'קצב', ובא לומר משה רבנו עליו השלום לישאל דקדקו
מה שאמר התנא (אבות פ"ב מ"י) ושוב יום אחד לפני מיתתך, דהיינו, דבכל יום
יום יחשוב שמה באותו יום הגיעה עת פקדו, ונמצא כל ימיו בתשובה
ומונע עצמו מלחטא. ומי שעושה כזה הוא המקיים 'שוייתי ה' לנגדי תמיד'
(תהלים טז ח). וזהו שאמר אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם, הכונה,
אימתי תקראו שאתם עומדים לפני ה' ויראים ממנו, בזמן שאתם חושבים
בכל יום להפטר מן העולם, וכן יום אחד יום כל ימי חייכם, דבזה נמצאו כל
ימיהם בתשובה ותקראו תמיד עומדים לפני ה' אלקיכם. וזהו נצבים היום,
נצבים גימטריא 'קצב', והכי קאמר 'קצב היום', דהיינו, כל יום שאתה חי אמר
היום הגיעה הקצבה שלי, ובזה תהיה בשלמות כל ימיה: (פיתוחי חותם)

שמירת הברית היא תנאי לעסוק בסודות התורה

אפשר לסמוך הפסוק הזה דאתם נצבים שהוא תחלת הפרשה, לפסוק
שהוא סוף הפרשה שלמעלה מזה, שהוא ושמרתם את דברי הברית הזאת
ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשו (לעיל פסוק ח), וסמך לה
אתם נצבים. ואפשר לרמז, דהנה הרוצה להכנס להתלמד סודות התורה,
צריך שיהיה מתקן אות ברית קדש שלו כראוי כדי שיהיה קדוש, ואז בזה
חלה הקדשה עליו ויכול ללמד סודות התורה ויאייר בו. וזהו שאמר דוד
המלך עליו השלום (תהלים כה יד) 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם', הכונה,
אימתי ראוי 'סוד ה' ליראיו, בזמן ש'בריתו להודיעם', דהיינו ידעו לעשות
תקון הברית. ובספר זה הקדוש 'ח"א ר"א' קורא 'דא' ל'סוד הרמז בברית,
וגם כן 'סוד' יש בו אותיות 'סוד', לרמז כי אינו ראוי הסוד כי אם לשומרי
הסוד:

ביאור הפסוק 'ושמרתם את דברי הברית'

זהו שאמר 'ושמרתם את דברי הברית הזאת', 'הברית' כמשמעות, אות ברית
קדש, דהיינו הזהרו לשמר אות ברית קדש בכל אפניו. 'ועשיתם אתם', מה
שכפל, לפי שדי באמרו 'ושמרתם את דברי הברית', אלא בא לרמז כבשאר
דוכתי, דהשמירה היא הלמוד והעשיה היא הקיום, והכי נמי הכא, דצריך
ללמד דיני תקוני הברית ולקיים מה שלמד. אי נמי, 'ושמרתם' בא להזהיר
למי שלא פגם בברית שיהיה ויוסיף משמרת למשמרתו כדי שלא ינצחנו
יצר הרע, 'ועשיתם אתם' בא להזהיר גם למי שפגם בברית שיעשה תקון
המועיל לו כראוי, וזהו 'ועשיתם', לשון תקון, כמו 'ויעש אלהים את הרקיע'
(בראשית א, 1). ותדעו שמה שאני מזהיר אתכם על פגם הברית מכל שאר
אברים, כדי למען תשכילו את כל אשר תעשו, דהיינו דעל ידי שמירת
הברית תקנו השכלה וידעיה בתורה רבה, וההשכלה שאני אומר לכם שעל
ידי שמירת הברית תשכילו בתורה, היא שתדעו עקר התורה ואמתתה שהם
סודות התורה, שבה תדעו אלהותו יתברך ותדעו עבודתו באמת:

הרמז בסמיכות הפסוקים

וזהו שסמך לזה אתם נצבים, אתם אותיות 'אמת', רמז לדרך האמת
שהוא הסוד שהוא אמתות התורה. וזהו אתם אותיות 'אמת', שהוא דרך
האמת כראוי, דכיון שתדעו דרך האמת, בזה אתם נחשבים כאלו אתם
נצבים לפני ה' אלקיכם ומשמים לפניו, לכן הזהרו בשמירת הברית כראוי:

(פיתוחי חותם)

באור יעקב

והנה שבה בבשרו

את מבקשו.

נכנס בעל האכסניה וספר לרב את דבר המעשה עם אותה זקנה תמימה וכשרה, שהשתוקקה לקבל מעט מהקדשה של הרב, ורחצה את פניה וידיה ממימי הנטילה שנטל בהם שחרית להסיר הרוח הרעה מידיה, ותכף לאחר מכן התמלא כל גופה בשחין.

שמע הרב את הדברים והורה לקרא לאותה אשה זקנה. התיצבה האשה לפני הרב, בבושה והכנעה. "מה לך כי רחצת את פניך וידיך במים שיש בהם רוח רעה? מפני מה עשית זאת?" התענין הרב למעשה התמוה של הזקנה.

הזקנה השיבה בתמימותה כי רבה, כי חשבה כיצד תוכל להתאבק בעפר רגלי של צדיק ולהתקרב במעט לקדשותו, וזו היתה הדרך היחידה שיכולה היתה לחוש קרבה במעט לקדשותו הגדולה של הצדיק.

הרב שמע לדבריה של האשה, וטרם כלתה לדבר מלא מלוא הכוס מים זכים וצלולים והורה לה לרחץ שוב את פניה וידיה ורגליה, אך הפעם במים הצלולים והזכים שמלא עבודה בכוס. עשתה האשה כדבריו, ורחצה באותם המים, והנה זה פלא, באותם רגעים בהם רחצה במים, חלף השחין כלא היה, ועוד בשרה שב להיות כבתולה.

בעת שהתארח רבנו **האביר יעקב** זיע"א בעיר ספרו, התוודרה בשכנות למקום בו התארח אשה זקנה כשרה ויראת חטא. שמעו של הרב וקדשותו הגיע לאזניה של אותה אשה זקנה ותמימה, ובכל לבה השתוקקה להתאבק בעפר רגליו של הצדיק ולקבל מעט מהקדשה החופפת עליו תמיד.

בקר אחד חלפה האשה סמוך למעונו של הרב, וראתה את הכלי ובו מי הנטילה שנטל הרב שחרית בקומו משנתו. לקחה האשה את המים בהתרגשות רבה, והחלה רוחצת בהם את פניה את ידיה ואת רגליה, כשכלה אחוזה רטט של קדשה ושמחה רבה ממלאת את לבה מגדל הזכות.

אמנם לא עברו כי אם רגעים מעטים, וכל גופה של האשה הזקנה התמלא שחין. נבהלה הזקנה, אך לא ידעה מה לעשות ולא יכולה היתה להשית עצמה בנפשה מה עליה לעשות עתה, כדי להרפא מהשחין שמלא את כל גופה.

ראתה זאת האשה בעלת האכסניה בה התארח הרב, ומרהה לשלח את בעלה ולקרא לרב לשאל את פיו מה לעשות. מהר בעל האכסניה ועלה לחדר בו ישב באותה שעה הרב והנה בתורה הקדושה. נקש קלות על הדלת וקולו של הרב נשמע מעם החדר, מזמינו להכנס ולהשמיע

קדושת יעקב

אין דבר עומד בפני התשובה

דבעלי תשובה שהם אחוזים בבי"ת שהיא הבינה והיא התשובה כאמור, הם הנקראים ראשית הכל, נמצא הם ראש אפלו על צדיקים גמורים:

כל בני ישראל נקראים בעלי תשובה

והנה משה רבנו עליו השלום הודיע לבני ישראל מעלת התשובה, וברר להם שכל בני ישראל כל החסידים והצדיקים הכל כאשר לכל נקראים בעלי תשובה, דמי שלא עבר עברה חמורה עבר על עברה קלה, ומי שלא חטא במזיד חטא בשוגג, וכן אמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת 1:2) "כי האדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". וזה שבא משה רבנו עליו השלום להודיע לישראל, לפרסם הדבר לרשעים הגמורים, שלא תעלה טינא בלבם וישיא אותם יצר הרע דמאחר שנשתקעו בעברות חמורות, שהאמת הוא שאין שום דבר עומד בפני התשובה, דכלי עלמא מקרו בעלי תשובה:

אפי' רשע גמור יש לו קיום והתייצבות ע"י התשובה

וזה שאמר **אתם נצבים היום כלכם**, דהינו צריכים שתדעו שההעמדה וההתייצבות שלכם היא על ידי התשובה, מלת **נצבים** במלוי גוף צד"י בי"ת יו"ד מ"ם עם אותיות **נצבים** גימטריא י'ו תשובה עם הכולל, ודהינו הביטוי וראו שההתייצבות שלכם והקימה שלכם בין בעולם הזה בין בעולם הבא הוא על ידי התשובה, והעולם על התשובה הוא עומד. וכל תקיה התשובה קלה בעיניכם, שהרי **ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם**, כלם **נצבים** ועומדים על התשובה, דכלם בעלי תשובה, וכיון שכן אפלו יש בכם רשע גמור שקוע בטיט היון דעברות חמורות, יעשה תשובה בלי רפיון ידים ומקבל ומרצה הוא לפני המקום. וזה שאמר **כל איש ישראל**, לרבות אפלו רשע גמור, על ידי תשובה יש לו קיום והתייצבות והרי הוא כאלו לא חטא:

ועל זה ברר ואמר **אתם נצבים היום כלכם**, דהינו על ידי תשובה, כמו שרמזנו במלת **נצבים**, יש לכם התייצבות והעמדה, בין **ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם** הצדיקים הידועים בכם, בין **כל איש ישראל** שהם רשעים גמורים, כלם על ידי תשובה **נצבים** ועומדים, ומעתה כל יתחמץ לבב איש רשע גמור שלא לשוב בחשבו שלא תקבל תשובתו, רק תחזקנה ידיו וימרה לשוב יפה שעה אחת קדם, והרי הוא מבטח שתשובתו מקבלת ומרצה לפני המקום ושב ורפא לו: (מחשוף הלבן)

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל (כט ט).

יש לדקדק אמאי משה רבנו עליו השלום הוצרך לפרט כל הפרטות האלה, ראשיכם שבטיכם וכו', די באמרו אתם נצבים כלכם כל איש ישראל. ואפשר לומר דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל מעלת התשובה וסגלת פעלתה, שלא תעלה טינא בלב האיש העובר עברות חמורות שלא תועיל לו תשובה, והואיל ואדחי אדחי, ויעשה כי אם תאווה היצר כיון שאין תשובתו מתקבלת, ובזה יתירש ולא יעשה תשובה. לזה בא משה רבנו עליו השלום להוציא הדבר הזה מלבם ולהודיעם שאין שום דבר עומד בפני התשובה, ואפלו אם חס ושלום נתקבצו כל העברות החמורות באדם והתמיד בהם, כשיעשה תשובה הכל נמחל לו, שהרי אפלו אלישע דשמע כרוזא קרי בחיל ואמר "שובו בנים שובבים" (ירמיה 3:כב), חוץ מאחר (חגיגה טו.) אמרו רבותינו זכרונם לברכה אם עשה תשובה היה מתקבל, שאין שום דבר עומד בפני תשובה:

אין העולם עומד אלא על התשובה

ועל התשובה עומד העולם, ולא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם עד שהקדים את התשובה, ותחלת התורה היא 'בראשית', ובי"ת ד'בראשית' רבתי, ואות בי"ת בה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ובי"ת זו היא בינה, והיא שימינה פשוטה לקבל השבים. וזה לך האות, כיון שבי"ת זו היא תחלת התורה והיא בינה, הרי מורה באצבע ממש ומכרזת ואומרת אני בי"ת היא ראשית הכל, שאני היא התשובה, כל שחטא והענה ופשע ומרד יקרב לי בתשובה שאני היא הבינה המקבלת השבים, והנגש אלי בתשובה שריו לו מחול לו כל מה שעבר, שאין העולם עומד אלא על התשובה, ומשום הכי בי"ת היא תחלת התורה, ובאות בי"ת נברא העולם, והיא בינה שהיא התשובה כאמור. וזהו מלת 'בראשית', בי"ת ראשית, דהינו אות בי"ת היא ראשית הכל, שהיא בינה שהיא התשובה, ובה נברא העולם ועליה קים העולם:

הבעלי תשובה נאחזים בבי"ת דבראשית

ובזה שפיר נחא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד.) דבמקום שבגלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמד, דזה מוכח ממלת 'בראשית' שהיא תחלת התורה, בי"ת ראשית, דהינו